

เทศน์เช้า วันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันสงกรานต์ เขาจะถามว่า วันนี้วันสงกรานต์ วัดจะมีกิจกรรมสิ่งใด

กิจกรรมอย่างนั้นเป็นประเพณีวัฒนธรรม วันสงกรานต์วันครอบครัว เขาจะทำบุญ กระจก ใครมีปู่ย่าตายาย เขาเอามาทำความสะอาด เอามาทำกระจกกัน ให้คิดถึงปู่ย่าตายายของเรา ให้คิดถึงใจ ให้คิดถึงคุณงามความดีของเรานั้นต้องมีหลักใจ คนมีหลักใจมันจะคิดถึงครอบครัว คิดถึงบ้าน จะไปทำงานที่ไหน จะไปทำงานสิ่งใดมันก็คิดถึงพ่อคิดถึงแม่ มันไม่ทิ้งพ่อแม่ไว้อยู่ที่บ้าน ทิ้งไว้เฉยๆ ทิ้งพ่อแม่อยู่ที่บ้าน เขาหงา เขาคิดถึง

ความคิดถึงมันสำคัญกว่าแก้วแหวนเงินทอง เราไปสำคัญกันว่าเราต้องหาแก้วแหวนเงินทองเพื่อไปให้พ่อแม่ของเรา พ่อแม่ของเราเขาไม่ต้องการตรงนั้น เขาต้องการให้ลูก ต้องการให้ครอบครัวระลึกถึงเขาๆ แค่ระลึกถึงเขาเท่านั้นแหละ สิ่งที่มีมันจะตามมามันตามมาที่หลังใจ คำว่า “ระลึกถึง” เห็นไหม ถ้ามันมีหลักมีเกณฑ์ คำว่า “มีหลักมีเกณฑ์” ถ้ามีหลักใจ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนแบบนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาสละครอบครัวมา สละครอบครัวออกมา แต่เวลากลับไปสอน กลับไปสอนพ่อ เอาพ่อเป็นพระอรหันต์ นางพิมพา สามเณรราหุลเป็นพระอรหันต์หมดเลย แล้วกลับไปเอาแม่บนสวรรค์นั่นนะ ตายไปแล้วยังไปเอา เห็นไหม เขาคิดถึงไหมละ เขาคิดถึง เขาทำเป็นตัวอย่างอยู่แล้ว ถ้าเราทำเป็นตัวอย่างอยู่แล้ว นี่วันของครอบครัวๆ วันผู้สูงอายุ

วันผู้สูงอายุ เพื่อความอบอุ่นในครอบครัว ถ้าความอบอุ่นในครอบครัว จิตใจของคนถ้ามันมีหลักมีเกณฑ์ คำว่า “มีหลักมีเกณฑ์” มันจะระลึกถึง คิดถึงได้ แต่คนถ้าไม่มีหลักมีเกณฑ์ ความสำนึกรู้ สำนึกถึงตัวเอง คนเราสำนึกถึงตัวเอง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพานนะ “ภิกษุทั้งหลาย เธอจงพิจารณาสังขารด้วยความไม่ประมาทเถิด” ด้วยความไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ คนไม่ประมาทมันคิดถึงตัวเอง แล้วตัวเองนี้มาจากไหน? ตัวเองมาจากพ่อจากแม่ เราระลึกถึงตัวเองใจ

แต่ถ้าเราส่งออกไปทางโลก เราแสวงหาเพื่อความมั่นคงของชีวิตๆ แต่มันไม่มองชีวิตความเป็นจริง ชีวิตก็คือเรา แต่ความมั่นคงในชีวิตก็คือปัจจัยเครื่องอาศัย สิ่งนั้นเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยทั้งนั้น แต่เรามองว่าสิ่งนั้นเป็นความมั่นคงของชีวิตๆ แต่มองข้ามชีวิตนี้ไปไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงกลับมาที่นี้ไง ดึงกลับมาที่ความรู้สึกเรานี้ ดึงกลับมาที่หัวใจเรานี้ ถ้าหัวใจเราสำนึกรู้ สำนึกรู้แล้วมันก็ไม่เป็นเหยื่อไง

เพราะขาดความสำนึกรู้มันถึงเป็นเหยื่อของการโฆษณาชวนเชื่อ เป็นเหยื่อของการแสวงหา เราก็เป็นเหยื่อๆ เราจะไม่เป็นเหยื่อกับใคร เราไม่เป็นเหยื่อกับตัวเราเอง แล้วไม่เป็นเหยื่อให้สังคมโลกด้วย ถ้าเราไม่เป็นเหยื่อของเขา เราจะทำอะไรถึงไม่เป็นเหยื่อล่ะ เราไม่เป็นเหยื่อเราก็ต้องมีสติ ความสำนึกรู้มันมีสติ มีสติขึ้นมา

สิ่งที่มีค่าที่สุดก็คือความสุขความทุกข์เรานี้ไง เวลาเราน้อยเนื้อต่ำใจนะ เราทำทุกอย่าง ทำคุณงามความดีไว้หมดแล้ว ทำทุกอย่างดีหมดเลย ทำไมเราทุกข์เรายากขนาดนี้ แล้วเราจะเอาอะไรไปดูแลพ่อแม่เรา เราจะเอาอะไรเป็นเครื่องยืนยันกับครอบครัวของเรา นี่เราไปน้อยเนื้อต่ำใจตรงนั้นไง เราไปมองที่ปัจจัยเรื่องนั้นๆ

ถ้าเรามีสติมีปัญญา เราสำนึกรู้ เราก็ขวนขวายแล้วล่ะ เราก็ทำคุณงามความดีมาขนาดนี้ บาปบุญก็ทำได้แค่นี้ ทำได้แค่นี้เราก็พูดกันด้วยความเป็นจริง เราทำได้แค่นี้ เราดูแลพ่อแม่ เราช่วยเหลือเจือจานได้เท่านั้น แต่เรามีน้ำใจนะ เรายึดนะ เราคิดถึงนะ มันก็ให้อภัยกันได้ ถ้าให้อภัยกันได้มันก็ระลึกได้ นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราไปน้อยเนื้อต่ำใจการกระทำของเรา น้อยเนื้อต่ำใจ เวลาทำคุณงามความดี เวลาเราเสียสละ เวลาเราทำมาล่ะ

เพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มา เรายืนยันได้ ยืนยันได้จากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวิชา ๓ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บุพเพนิวาสานุสติญาณ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้อนอดีตชาติไป ตั้งแต่พระเวสสันดรไป ท่านได้สร้างคุณงามความดีของท่านมาตลอด เป็นพระโพธิสัตว์ทำทุกอย่างเป็นคุณงามความดีของท่าน เป็นหัวหน้าสัตว์นะ เป็นหัวหน้าลิง หัวหน้าฝูง คอยดูแลฝูงสัตว์ เป็นหัวหน้ากวาง ฝูงสัตว์ เป็นหัวหน้าฝูงดูแลฝูงสัตว์ นายพรานเขามาล่าขนาดไหน สละชีวิตไว้เพื่อเผชิญหน้ากับนายพราน ให้ฝูงนี้หลบไปก่อน ให้ฝูงนี้หายไปก่อน แล้วพอมานะ ๑๐ ชาติสุดท้ายเป็นพระเวสสันดร เห็นไหม นี่สิ่งที่ทำมา บุพเพนิวาสานุสติญาณ

ได้ทำสิ่งนั้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทำมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบารมีเต็มๆ ถึงได้มาตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แต่กว่าจะตรัสรู้ได้ บุญเพนิวาสนุสติญาณ จุติปาตญาณ ถ้ายังทำไม่ได้ มันต้องเกิดตาย แน่นนอน ทำคุณงามความดีต้องให้คุณงามความดีแน่นนอน เรามองสิ ทำไมคนนั้นเขาทำธุรกิจของเขาด้วยความพลั้งเผลอ เขาไม่ดูธุรกิจของเขาเลย เขาทิ้งๆ ขว้างๆ ทำไมธุรกิจเขารุ่งเรืองล่ะ เขาไม่ดูแล เขาไม่รักษา ไม่มีใครคอยใคร โกงเขาเลย มันก็แปลกเนาะ ไอ้ของเราดูแลเต็มที่เลย ทำไมมันร่ำมันไหลไปหมดเลย ทำไมของเขาทำทิ้งๆ ขว้างๆ เขาไม่ดูแลไม่แลของเขาเลย ทำไมเขาประสบความสำเร็จทุกอย่างเลย

จุติปาตญาณ สิ่งที่เราได้สร้างคุณงามความดีของเรามา ฉะนั้น สิ่งที่บุญเพนิวาสนุสติญาณ จุติปาตญาณ มันเป็นวิชา ๓ แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ ตรัสรู้ในปัจจุบันนี้ อาสวกษยญาณ เวลาทำลายอาสวกษัย ทำลายอวิชชาในหัวใจนี้ ถ้าทำลายอวิชชาในหัวใจนี้ก็อยู่ในชาติปัจจุบันนี้ ในชาติปัจจุบันที่เราเป็นกันอยู่นี้ไง เราไปน้อยเนื้อต่ำใจกับความเป็นอยู่ของเรา เราไปน้อยเนื้อต่ำใจกับสิ่งต่างๆ ที่เราทำแล้วไม่ประสบความสำเร็จ เราประสบความสำเร็จแล้วเราดูแลอุปฐากขนาดนี้ ท่านจะเอาขนาดนั้น เราทำขนาดนั้น ท่านจะเอาขนาดนี้ ใจไม่ตรงกันหรอก เพราะอะไร เพราะหัวใจนี้มันพร่อง

“ในสโมสรสันนิบาตทุกดวงใจว่าแห่ว”

พ่อแม่ปู่ย่าตายายก็ว่าแห่วไปอย่างหนึ่ง ความเป็นห่วงเป็นใย ไอ้ลูกๆ ก็ว่าแห่วไปอย่างหนึ่ง เราจะทำอะไรให้พ่อแม่ของเรามีความไว้เนื้อเชื่อใจของเรา ไอ้เด็กเล็กๆ น้อยๆ มันก็ว่าแห่ว มันจะเรียกร้องเอาจากปู่ย่าตายายของมัน ทุกดวงใจว่าแห่ว มันถึงคุยกันไม่รู้เรื่องไง ถ้าทุกดวงใจว่าแห่ว เวลามาศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาในปัจจุบันนี้ ถ้าทุกดวงใจว่าแห่ว เราไม่มีที่พึ่ง ไอ้สิ่งที่เราแสวงหาว่าเป็นที่พึ่งๆ ได้ คุณติ เวลาเงินมันเฟ้อ ค่าของเงินเขายกเลิกใช้ เงินที่เราแสวงหาไว้มันเป็นเศษกระดาษ ไม่มีประโยชน์สิ่งใดๆ เลย แต่บุญกุศล เรามีเงินมีทอง เราได้ทำสิ่งใดไว้ เราได้แลกเป็นทรัพย์สมบัติไว้ เวลาเขายกเลิกเงินนั้น แต่เรายังมีทรัพย์สมบัตินั้นไว้

เวลาเราทำบุญกุศลของเรา สิ่งนี้เป็นวัตถุ เราเสียดสละไปด้วยหัวใจของเรา บุญกุศลมันอยู่กับเรา เขาจะประกาศเลิกใช้แล้ว บุญกุศลนั้นก็อยู่กับเรา เราทำของเรา ถ้าเราทำของเรา เรามี

สติปัญญา สิ่งที่เราแสวงหาเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยมันก็เป็นปัจจัยเครื่องอาศัย เราได้ทำบุญกุศลของเราเพื่อประโยชน์กับเรา เราทำเพื่อประโยชน์กับเรา ถ้าประโยชน์กับเรา จิตใจเรามีสามัญสำนึก เพราะเราทำประโยชน์กับเรา จิตใจสำนึกเพราะฟังธรรมๆ ถ้าฟังธรรมแล้วพ่อแม่ไม่ต้องสอนเลยละ พ่อแม่ไม่ต้องสอนเพราะอะไร เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแม่ตายไปแล้วยังขึ้นไปเอาบนสวรรค์นูนนะ

ถ้าจิตใจมันสำนึก มันสำนึกตัวมันเองนะ ชีวิตนี้ได้แต่ใครมา ชีวิตนี้ได้แต่ใครมา ถ้าไม่มีพ่อแม่มันจะเกิดมาจากกระบอกไม้ไผ่ไหม กระบอกไม้ไผ่มันเกิดไม่ได้ไง กำเนิด ๔ เกิดในไข่ ในน้ำคร่ำ ในครรภ์ ในโอปปาติกะ กำเนิด ๔ มันต้องกำเนิดแน่นอน กำเนิดในโอปปาติกะไม่ต้องใช้อาศัยครรภ์ เขาใช้บุญกุศลเกิด เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม นี้โอปปาติกะเกิดเลย เกิดแล้วเป็นผู้ใหญ่เลย ไม่มีเด็ก ถ้าเด็กเกิด คุณติ สามเณรที่เป็นพระอรหันต์ก็เป็นพระอรหันต์เลย เขาก็อยู่อย่างนั้น นี้โอปปาติกะ สิ่งที่เกิด ๔ ถ้ากำเนิดของเขา

แต่ที่กำเนิดของเราละ เราเกิดมาเป็นมนุษย์ในชาติปัจจุบันนี้ เรามีสามัญสำนึกของเรา เรามีสติปัญญาของเรา ถ้าเรามีสติปัญญา เราฟังธรรมของเรา แล้วสิ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ว่าการ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าศึกษาแล้วก็สงสัย จิตนี้ไม่เคยตายๆ แล้วไม่เคยตายเป็นอย่างไรละ แล้วไม่เคยตายแล้วสิ่งนี้เราก็มองหา คุณจิตๆ คุณอะไร คุณอารมณ์ คุณความคิด แล้วความคิดเป็นจิตใหม่ละ ถ้าความคิดเป็นจิต เราจะต้องไม่ลืม ใครจบดอกเตอร์มานะ แล้วทางวิชาการจำแม่น เพียะ! กฎหมายไม่ต้องทบทวนเลย แม่นเลย เป็นไปได้ไหม ลืมทั้งนั้นแหละ ความคิดมันไม่ใช่เรา แล้วเราไปดูที่ความคิดใจ แล้วบอกว่าคุณจิตๆ มันคืออะไรของมันนั้นนะ

แต่ถ้าพุทโธๆ นะ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ พุทโธของเรา ถ้าจิตมันสงบตัวเข้ามาๆ เราจะเห็นความมหัศจรรย์ของเราไง ที่เราบอกว่าจิตไม่เคยตายๆ มันเป็นแบบใด อะไรมันไม่เคยตาย เห็นแต่พูดกันปากเปียกปากแฉะ พูดกันเป็นโวหาร ใ้เราก็มองไม่เห็นว่ามันไม่เคยตาย เวลาจะตาย น้ำตาไหลพราก เวลาคนรักจากไปนะ อู๊! จะเป็นจะตาย แล้วมันไม่เคยตายแล้วมันตายต่อหน้า มันไม่เคยตาย มันไปไหน มันไม่เคยตาย เห็นเผากันทุกวัน ไม่เคยตาย แล้วจิตมันไปไหนละ

ถ้าจิตมันสงบเข้ามา ถ้ามันทำของมันเข้ามา ปัจจัยตั้ง สันติภูมิจิโก รู้จำเพาะตน มันรู้ของมันเอง ถ้ามันรู้ของมันได้ มันจะเห็นประโยชน์กับมัน เห็นประโยชน์กับตัวของเรา ถ้าตัวเรามัน

เป็นประโยชน์ขึ้นมา มันจะเป็นประโยชน์ นี่ปัจจัยตั้ง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
บุพเพนิวาสานุสสติญาณ จุตูปปาตญาณ อาสวักขยญาณในปัจจุบันนี้ ถ้าในปัจจุบันนี้เราศึกษาที่นี้

วันนี้เป็นวันครอบครัว วันผู้สูงอายุ เขาให้ทำบุญกุศลกันเป็นประเพณีวัฒนธรรม เขาก็
ถามว่าวัดนี้จะมีกิจกรรมอย่างไร

กิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม ประเพณีวัฒนธรรมถ้าเราทำถูกทำผิด เราก็ก
ไปเถียงกันนะ เเถียงกันว่าทำอย่างนั้นไม่ใช่ ต้องทำอย่างนี้ ทำอย่างนั้นไม่ใช่

แล้วอะไรมันใช่ล่ะ อะไรมันใช่

แต่จริงๆ แล้วเราไม่ได้เอากระดูกของพ่อของแม่มาเลย เราไม่ได้เอากระดูกของใครมาเลย
แต่หัวใจเราระลึกถึงได้ไหม เราระลึกถึงพ่อถึงแม่เราไหม เรากราบไหว้บูชา กราบไหว้อัฐินั้นก็
พอเป็นการยืนยันใจว่าเราไหว้พ่อไหว้แม่ของเรา ถ้าจิตใจของเราละ เราอุทิศส่วนบุญส่วนกุศล
ให้พ่อให้แม่เราได้ไหม เราระลึกถึงพ่อแม่เราได้ไหม

อุทิศส่วนกุศลนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดถึง เวลา อทาสิ เม อกาสิ เม
เวลาเขาสวดตอนงานศพไว้ “เธออย่าเสียใจ อย่าร้องไห้ อย่าคร่ำครวญกับผู้ที่ยังตายไป อย่าเสียใจ
อย่าร้องไห้ มันเป็นสังขาร มันเป็นเรื่องจริง มันเป็นอย่างนี้ มันต้องเป็นอย่างนี้ เธออย่าเสียใจ
อย่าร้องไห้ อย่าคร่ำครวญ”

แต่ก่อนนี้คนยังโง่อยู่ก็บูชากราบไฟ กราบต่างๆ อุทิศส่วนกุศลให้กัน เดียวนี้องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าให้ทำบุญกุศล ระลึกถึงกันใจ ทำบุญกุศล เราอุทิศส่วนกุศลให้ไป ความสุข
หัวใจที่มันระลึก นี่อุทิศให้กัน

นี่ก็เหมือนกัน วันครอบครัว วันนี้เขาต้องเอากระดูกพ่อกระดูกแม่ เอากระดูกปู่ย่าตายาย
มาทำความสะอาด นั่นมันเป็นวัฒนธรรม ให้เราทำความสะอาดแล้วระลึกถึง เป็นวัฒนธรรมให้
เราไปจับต้องอัฐิของพ่อของแม่ ให้เราไปจับต้อง ให้ระลึกถึงอย่าลืมนะ อย่าลืมนะ นี่แม่เอ็งนะ
มันเป็นอุบาย เห็นไหม แต่ถ้าเราทำความสะอาดมันก็ต้องตั้งงามนั่นแหละ

แต่ถ้าเราจะอุทิศส่วนกุศลละ เราอุทิศส่วนกุศล ความรู้สึกอันนี้ไง บุญที่เป็นทิพย์นี้ไง
วัตถุ ฐิติ เก็บไว้มันจะเน่าเสียหายไป แต่ได้เสียสละออกจากเราไป ภาพนั้นมันจะติดตาติดตึงใจ

เรา เห็นไหม ที่เป็นทิพย์ๆ วิญญาณอาหาร เทวดา อินทร์ พรหมเขากินวิญญาณอาหาร กำเนิด ๔ คน มีชีวิตต้องมีอาหาร ไม่มีอาหารจะดำรงชีวิตได้อย่างไร เราเป็นมนุษย์ กวฬิงการอาหาร อาหารเป็น คำข้าว เวลาพวกตกรอกอเวจี กรรมของเขา วิญญาณอาหารของเขา อาหารของเขา ผัสสาหาร วิญญาณอาหาร มโนสัญเจตนาหาร อาหารที่เป็นทิพย์ๆ

แต่ของเราต้องมีอาหารเป็นคำข้าว ถ้าบอกว่าคนที่จิตใจเขาหยาบ เขาบอกว่า “อย่างนั้นก็ นึกเอาสิ ไม่ต้องทำอะไรเลย นึกให้อิมสิ ไม่ต้องทำอะไรเลย”

ไอ้อย่างนั้น ไม่ต้องทำอะไรแล้วเกิดเป็นคนทำไม ไม่ไปเกิดเป็นเปรตละ เปรตมันไม่มีจะกิน มันไม่ตายด้วย มันนึกไม่ได้เพราะมันไม่ได้ทำไว้ เพราะเป็นเปรต ถ้ามันมีบุญมันไม่ไปเกิดเป็นเปรต แต่ถ้าคนมีบุญกุศล เป็นเทวดา อินทร์ พรหมนึกเท่าไร ได้เท่านั้น สมบัติเท่าไรสมความปรารถนาตามที่ต้องการ เพราะเขาได้สร้างบุญกุศลของเขาма นั่นพุดถึงวิญญาณอาหาร

ผัสสาหาร พวกพรหม ผัสสาหาร ผัสสะของเขาก็เป็นอาหารความเป็นอยู่ของเขา แล้วของเรา เรามีกวฬิงการอาหาร อาหารเป็นคำข้าว เราต้องแสวงหาสิ่งนี้มาเพื่อประโยชน์กับเรา ประโยชน์กับโลก เห็นไหม มนุษย์ เขาคุยกันว่ามนุษย์คนนั้นจะมีความรับผิชอบไหม เขาคุยที่ผลของการทำงาน หน้าที่การงานเขาได้รับผิชอบของเขาไหม ถ้าเขาได้รับผิชอบของเขา คนนี้เป็นคนดี คนดี คนต่างๆ เขามีความรับผิชอบของเขา

ถ้างานข้างนอกเขาได้รับผิชอบ รับผิชอบมาจากไหน? รับผิชอบมาจากจิตใจของเขา เขามีสำนึกของเขา เขามีความรับผิชอบของเขา ความรับผิชอบนั้น ถ้าเขาไปนั่งสมาธิภาวนา ถ้าศึกษาพระพุทธศาสนา เขาอยากจะค้นคว้าตัวเขาเองว่าจิตที่ไม่เคยตายมันอยู่ที่ไหน เขาไปนั่งสมาธิภาวนาเข้าไป เขาจะพยายามกำหนดพุทโธเข้ามา ใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้ามา เพราะเขาได้รับผิชอบของเขา แต่คนถ้าโลเล ทางโลกก็โลเล ทำสิ่งใดก็จับจด เวลานั่งสมาธิแล้ว พຽງนี้ค่อยมานั่งใหม่ นั่งแล้วยังไม่ได้ผลของเรา มันก็ว่าของมันไป นี่มันโลเลมันก็โลเล ผัดวันประกันพຽงของเราไป มันอยู่ที่คุณภาพของจิต พันธกรรมของจิต เป็นจริตนิสัย

คนที่มีอำนาจาสนา เวลาเขาทำความสงบของเขา เขาสงบแล้ว เขาวบลง เขาไปรู้ไปเห็นสิ่งต่างๆ รู้เห็นนั้นจิตออกรู้ แต่ถ้าจิตสงบแล้วมีสติปัญญา เป็นสัมมาสมาธิ แล้วออกฝึกหัดใช้ ให้พิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรมสติปัญญา ๔ สติปัญญา ๔ เพราะอะไร กิเลสนี้เป็นนามธรรม คุณิ จิตนี้มาจากไหน ชีวิตนี้มาจากไหน ไม่รู้จัก แล้วกิเลสที่มันเป็น

นามธรรม กิเลสค้นหาความทะยานอยาก ความต้องการของใจมันมาจากไหน เราก็ไม่เห็นของ มัน แล้วเราจะชำระล้างมันอย่างไร เราจะฆ่ามันอย่างไรละ

เราไม่รู้จักกิเลส เราหากิเลสไม่เจอ แล้วจะชำระล้างมัน เราเป็นหนี้ใคร เราไม่รู้จักเจ้าหนี้ เราจะไปใช้หนี้เขา เราไปใช้หนี้ใคร เอามาใช้หนี้เรา แล้วไปบอกเจ้าหนี้ว่าหมดหนี้แล้ว คุณ เจ้าหนี้มันจะยอมรับไหม ไม่มีทาง เราเป็นหนี้ใครก็ต้องใช้คนนั้น เราได้สร้างเวรสร้างกรรมมา สิ่งใด จิตเราสงบแล้วพิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรม นี่เป็นนามธรรม แยกแยะมัน สิ่งนั้นมันเป็นไตรลักษณ์ เพราะมันไม่มีสิ่งใด สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา มันคงที่ตายตัวไม่ได้ ความคงที่ตายตัวไม่ได้ แต่เรามีสติปัญญาไป ชำระล้างไหม ถ้ามีสติปัญญาชำระล้างของเราขึ้นมาแล้วมันพิจารณาของมันไป พิจารณาจนเห็น ตามความเป็นจริง อนุโลม ปฏิโลมเข้าไป พิจารณาย้อนหน้าย้อนหลังๆ เพื่อประโยชน์กับเรา ถ้า เป็นประโยชน์ความเป็นจริงขึ้นมาแล้วเราจะได้ภาวนามยปัญญา

เกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา เราได้พิจารณาใช้สติปัญญาของเรา เนื้อธรรม เนื้อ ธรรมในพุทธศาสนา ให้จิตใจที่ว่าไม่เคยตาย เวียนตายเวียนเกิด ผลของวิภูษณ์มันเป็นอย่างไร พอ มันรู้มันเห็นขึ้นมา

ในมหายานนะ เวลาเขาถามปัญหากันว่านิพพานคืออะไร เขาลุกขึ้นยืน เม้มปาก แล้วก็นั่ง ลง นั่นของจริง แต่ถ้าเป็นเรานะ เราอยากจะอวดกึ้นนะ เราก็ลุกขึ้นนะ โพนทะนาไปเรื่อย พุดไป เรื่อย ปากพล่อยไปเรื่อย พุดไปไม่จบหรือ นิสพพานเอามาพุดอะไร ถ้าคนที่เขามีจริง เขาลุกขึ้น เม้มปาก แล้วก็นั่งลง นี่เวลายันถึงที่สุดแห่งทุกข์

นี่ก็เหมือนกัน เราทำของเราเพื่อประโยชน์ความจริงของเรา มันพุดไม่ออก เวลาเจอ ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่ไม่มีในโลกนี้ โลกนี้มีสุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนา ปัญญาเกิดจากจิต จิตที่ไม่เคยตาย ไม่เคยรู้ ไม่เคยเห็นมัน แต่พอเราเคย รู้เคยเห็นมันก็ใช้ไม่เป็น ส่งออกไปรับรู้เรื่องแปลกๆ อย่างนั้น ถ้าจิตมันสงบแล้วฝึกหัดใช้ปัญญา ของมัน

พอมันออกใช้ปัญญา มันเป็นมรรคญาณ มันเป็นมรรค ๘ คำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ มันชอบธรรม มันมีปัญญาชอบธรรมแล้วเข้าไปชำระล้างของมัน มันตำรอกายออกด้วยความชอบธรรม ความชอบธรรมใครจะคัดค้าน ใครจะคัดค้านความชอบธรรม ใครจะคัดค้าน

ความถูกต้อง ใครจะคัดค้านความดีงาม มันไม่มีความลังเลสงสัยในใจนั้น ใครจะคัดค้าน แม้แต่กิเลสยังทำลายมันไปแล้ว กิเลสไม่มีในใจ มันไม่คัดค้าน มันไม่สงสัย มันไม่คัดค้าน แล้วใครจะคัดค้าน เพราะมันถูกต้องดีงามของมัน แล้วไปหาที่ไหนล่ะ ไปหาในพระไตรปิฎกหรือมันก็เป็นตำรา ไปหาครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ก็เทศน์อยู่นี่ไง เป็นสมบัติของท่าน แล้วเราละ

เราก็ต้องทำบุญกุศลอย่างนี้ให้จิตใจเป็นสาธารณะ ให้มันยอมรับเหตุรับผล ความเห็นต่าง เรารับฟังได้ คนเราไม่มีเหตุมีผล คนอื่นเขามีความเห็นต่าง เรายอมรับเขาไม่ได้ แต่ถ้าเรามีความเห็นต่าง นั้นเป็นจิตนิสัยของเขา เด็ก ผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าผู้แก่ ความคิดแตกต่างหลากหลายกัน นี้ก็เหมือนกัน ประสบการณ์ของเรา เรายังภาวนาเข้าไป รู้ลักษณะไหนนะ ลูกขึ้น เม้มปาก เม้มปาก พูดไปแล้วมันเถียง มันเถียง เราไม่สามารถจะไปเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดเขาได้

แต่ถ้าเขาฟังธรรมแล้วมันแทงใจนะ ธรรมะแทงใจ ขนลุกขนพองเลย แล้วมันคิดจะหาเหตุผลของมัน มันจะเขียนโปรแกรมใหม่ในใจมัน ถ้ามันเขียนโปรแกรมใหม่ในใจมัน พฤติกรรมของมันจะเปลี่ยนไป พฤติกรรมที่ภาวนาไม่ได้ ไม่มีเวลาภาวนา พฤติกรรมที่มันเหลวไหล พฤติกรรมนั้นมันจะชวนขวนขวายหาความจริงของมัน นี่ปัจเจกตั้ง ปัจเจกตั้ง รู้จำเพาะใจนั้น ใจนั้นจะพัฒนาขึ้นมาหรือไม่พัฒนา ด้วยการบ่มเพาะในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำประโยชน์เพื่อเรา

วันนี้วันผู้สูงอายุ เราจะสูงอายุไปข้างหน้า แต่จิตใจเรามันต่ำต้อย จิตใจเรามันไม่สูงขึ้น จิตใจเราไม่พัฒนาขึ้น วันนี้เป็นผู้สูงอายุ จิตใจของเราต้องบำรุงรักษามัน ให้มันสูงส่งขึ้นมา ให้มันพัฒนาขึ้นมา ให้เป็นจิตใจที่สุดยอด ให้จิตใจพัฒนาขึ้นไปจนเป็นธรรมชาติ ให้พ้นจากการครอบงำของอวิชชา เอวัง